

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Гулич М. М.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри практики англійської мови
і методики її навчання
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
ORCID ID: 0000-0002-3447-9131

У дослідженні розглядаються теоретичні основи та практичні аспекти організації самостійної роботи старшокласників на уроках англійської мови, наголошується на важливості розвитку освітньої автономії. Основна увага зосереджена на визначенні самостійної роботи, її типах і ролі в розвитку пізнавальних навичок і відповідальності серед студентів. Висвітлюється роль самостійних завдань у розвитку самостійності та мотивації. Це дослідження пропонує практичні методи реалізації самостійної роботи, як-от використання цифрових ресурсів і проєктне навчання для вдосконалення мовних навичок. Наголошується на інтеграції таких завдань у підготовку до Національного мультидисциплінарного іспиту (НМТ), зазначено конкретні стратегії для вдосконалення мовних компетенцій, як-от граматики, читання, письмо й усне мовлення. Акцентовано увагу на значній ролі самостійної роботи в підвищенні відповідальності, мотивації та успішності студентів. Зазначено, що самостійне навчання не тільки розвиває самовпевненість, але й надає студентам необхідні навички для отримання вищої освіти та майбутнього професійного розвитку. Завдяки використанню цифрових платформ, індивідуальних завдань та інтерактивних методологій учні стають більш залученими в процес навчання, що призводить до кращої успішності на стандартизованих тестах, зокрема НМТ.

Доведено, що структуровані самостійні навчальні завдання можуть подолати розрив між навчанням у класі та готовністю до іспиту, зосереджуючись на персоналізованих шляхах навчання, інструментах самооцінювання й інтерактивних платформах, наприклад Moodle, Google Classroom та ін.

Ключові слова: самостійна робота, освітня автономія, старшокласники, уроки англійської мови, цифрові ресурси, проєктне навчання, мовні компетенції, підготовка до НМТ.

Hulych M. M. Organization of independent work of high school students in English lessons

This research examines the theoretical basis and practical aspects of organizing independent work for senior students in English lessons, emphasizing the importance of developing educational autonomy. The focus is on defining independent work, its types, and its role in promoting cognitive skills and responsibility among students. The role of self-directed tasks in fostering autonomy and motivation is highlighted.

The research presents practical methods for implementing independent work, such as using digital resources and project-based learning to enhance language skills. The integration of such tasks in preparation for the National Multidisciplinary Test is emphasized, offering specific strategies for improving language competencies, such as grammar, reading, writing, and speaking.

The conclusions of the research underscore the significant role independent work plays in enhancing student responsibility, motivation, and academic success. Independent learning not only fosters self-reliance but also equips students with essential skills for higher education and future professional development. Through the use of digital platforms, tailored assignments, and interactive methodologies, students become more engaged in the learning process, which translates into better performance on standardized tests such as the NMT.

The study contributes to the understanding of how structured independent learning tasks can bridge the gap between classroom learning and exam readiness, particularly by focusing on personalized learning paths, self-assessment tools, and interactive platforms like Moodle, Google Classroom, and others.

Key words: independent work, educational autonomy, senior students, English lessons, digital resources, project-based learning, language competencies, NMT preparation.

Вступ. У сучасній освіті зростає потреба в підготовці старшокласників до самостійної навчальної діяльності. Таке навчання є важливою складовою формування навчальної самостійності, яка стає передумовою успішної адаптації випускників шкіл до вимог вищої освіти та професійної діяльності. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій, глобалізації та змін на ринку праці вміння самостійно навчатися й оволодівати новими знаннями є ключовою компетентністю сучасної молодшої людини.

Самостійна робота студентів є не лише інструментом навчання, а й важливим засобом розвитку критичного мислення, навичок самоорганізації, планування й оцінювання власних результатів. Особливо важливо організувати таку роботу на уроках англійської мови, оскільки цей предмет відкриває учням доступ до світової інформаційної бази, є ключовим елементом у підготовці до міжнародних іспитів, надає можливості для продовження освіти та кар'єрного зростання в умовах світової економіки.

Крім того, у зв'язку з реформуванням системи освіти в Україні та запровадженням нових форматів випускних іспитів, зокрема НМТ, роль самостійної роботи студентів у підготовці до таких іспитів значно зростає. Тому виникає потреба в розробці та впровадженні ефективних методів організації самостійної роботи учнів на уроках англійської мови, спрямованих на розвиток їх навчальної самостійності та підготовку до НМТ.

Зазначимо, що самостійна робота учнів виступає не лише інструментом для засвоєння навчального матеріалу, але й важливим засобом для розвитку критичного мислення, навичок самоорганізації, планування й оцінювання власних результатів. Особливо актуальною є організація такої роботи на уроках англійської мови, адже цей предмет відкриває учням доступ до світової інформаційної бази, є ключовим елементом у підготовці до міжнародних іспитів і забезпечує можливості для подальшого навчання та кар'єрного зростання в умовах глобальної економіки.

Матеріали та методи. Дослідженню проблем організації самостійної роботи учнів присвячено чимало наукових розвідок,

зокрема роботи таких учених, як О. Бігич, Н. Бориско, М. Вербицька, Н. Вовк, С. Гончаренко, А. Гуріна, Л. Калініна та ін. Кожен із дослідників вніс свій вклад у розуміння та вдосконалення підходів до організації самостійної роботи учнів, особливо в контексті навчання іноземних мов, що охоплює антропологічний аспект освітнього процесу, методику навчання й мотиваційні аспекти для забезпечення ефективності самоосвітньої діяльності учнів і студентів.

Особливу увагу варто приділити урокам англійської мови, оскільки цей предмет є інструментом для успішної реалізації учнів у міжнародному освітньому та професійному просторі. Незважаючи на численні дослідження, питання методики організації самостійної роботи учнів на уроках англійської мови залишається актуальним і потребує подальшого вивчення та впровадження в практику.

У процесі дослідження використано комплекс методів, а саме: теоретичні – аналіз і систематизація науково-методичних праць, які дали можливість обґрунтувати теоретичні основи досліджуваної проблеми; порівняльно-педагогічний аналіз і синтез, дедукція та індукція, класифікація та узагальнення.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробці методики організації самостійної роботи учнів старшого шкільного віку на уроках англійської мови, що спрямована на формування їхньої навчальної автономії та підготовку до НМТ.

Результати. Самостійна робота учнів – це важливий елемент навчального процесу, що сприяє формуванню їхніх пізнавальних навичок, самостійності та відповідальності за навчальні досягнення. У сучасній педагогіці існує багато підходів до визначення цього поняття. Наприклад, С. Гончаренко вважає, що самостійна робота – це будь-яка діяльність учнів, яку вони виконують без прямого втручання вчителя, але за його попередньої інструкцією та під його керівництвом [4]. Важливість такої діяльності полягає в тому, що вона сприяє розвитку самостійного мислення та здатності до критичного аналізу інформації.

Інший підхід до визначення самостійної роботи пропонує О. Бігич, який підкреслює, що самостійна робота має комплексний харак-

тер і охоплює всі етапи навчального процесу: від засвоєння матеріалу до його систематизації і практичного застосування. Автор наголошує на тому, що самостійна робота може виконуватись як під час занять, так і поза ними [1]. У сучасному освітньому середовищі особливо важливо інтегрувати самостійні завдання в навчальний процес для розвитку в учнів навичок самостійного навчання.

Зазначимо, що самостійна робота класифікується за різними критеріями, як-от форма виконання, рівень контролю з боку вчителя, а також характер діяльності. Виділяють кілька основних видів самостійної роботи: індивідуальну, групову, письмову й усну [3]. Індивідуальна робота передбачає виконання завдань окремими учнями з метою розвитку їхньої особистої відповідальності та самоконтролю, що є ефективним для закріплення теоретичних знань і вироблення навичок самостійного прийняття рішень.

Самостійна робота є невід'ємною складовою освітнього процесу і має вирішальне значення у формуванні пізнавальних навичок учнів. За твердженням Л. Ключко, самостійна діяльність сприяє розвитку критичного мислення, оскільки учні повинні самостійно аналізувати матеріал, шукати відповіді на запитання й вирішувати проблеми, що виникають під час навчання [8].

О. Бігич стверджує, що самостійна робота розвиває навички планування й організації часу. Це стає можливим завдяки тому, що учні повинні самостійно розподіляти час на виконання завдань, дотримуватися дедлайнів і оцінювати свою продуктивність [1]. Такі навички є надзвичайно важливими не лише в навчальному процесі, а й у подальшій професійній діяльності.

Варто зазначити, що самостійна робота розвиває навички самооцінки та самоконтролю. Учні, виконуючи завдання, повинні оцінювати власні знання й уміння, а також приймати рішення щодо того, як удосконалити свої результати. А. Гуріна відзначає, що цей аспект самостійної роботи допомагає учням формувати реалістичну самооцінку та підвищувати мотивацію до навчання [5].

Зі зміною формату навчання на дистанційний та змішаний у зв'язку з пандемією і воєнними умовами, самостійна робота набула ще більшої актуальності. На думку

Л. Ключко та М. Рудіної, самостійна робота в умовах дистанційного навчання дає можливість учням продовжувати навчання, незважаючи на відсутність постійного фізичного контакту з вчителем [8]. Цифрові платформи та ресурси, наприклад Moodle, Google Classroom та інші, забезпечують гнучкість у виконанні завдань і дають змогу учням самостійно вибирати час для виконання роботи, що підвищує їхню відповідальність за результати.

Зазначимо, що самостійна робота є ключовим елементом вивчення іноземних мов, зокрема англійської. Вона надає можливість учням розвивати не лише мовні навички, але й критичне мислення, самостійність, навички самооцінки та планування. Важливою складовою цієї роботи є ефективна організація процесу, яка враховує рівень підготовки учнів, їхні індивідуальні потреби та можливості використання сучасних цифрових технологій.

Для організації самостійної роботи з англійської мови використовуються різні типи завдань, які допомагають учням закріпити знання з граматики, лексики, розвитку навичок читання, аудіювання, письма та говоріння. За визначенням М. Вербицької, серед основних видів самостійної роботи можна виокремити: завдання на читання, аудіювання, написання есе або статей, виконання тестів і проєктів [2]. Кожен вид завдання має свою специфіку і сприяє розвитку окремих аспектів мовлення.

Наприклад, завдання на читання текстів англійською мовою можуть мати різні форми перевірки розуміння прочитаного: від короткого переказу до критичного аналізу. Завдання для аудіювання допомагають учням тренувати навички слухання та розуміння усного мовлення, що є надзвичайно важливим для підготовки до реальних комунікативних ситуацій. Письмові завдання розвивають уміння структурувати думки, використовувати нову лексику та застосовувати граматичні правила:

Read the article about climate change. Summarize the key points and write a short essay (200–250 words) expressing your opinion on how individuals can help mitigate climate change.

Таке завдання дає змогу не тільки покращити навички читання та письма, але й розвиває критичне мислення, оскільки учні повинні формувати власну думку на основі прочитаного [8].

Сучасні технології значно спрощують процес організації самостійної роботи з англійської мови. За використання інтерактивних платформ, як-от *Quizlet*, *BBC Learning English*, *British Council*, *Grammarly* тощо, учні працюють з різними видами завдань: тестами, інтерактивними вправами, відеоуроками, подкастами. Ці платформи надають можливість учням тренувати мовленнєві навички у власному темпі, що особливо важливо для підготовки до національного мултипредметного тесту (НМТ).

Л. Ключко та М. Рудіна наголошують на тому, що інтерактивні ресурси дають змогу учням брати активну участь у процесі навчання, розвивати навички самоконтролю та самооцінки [8]. Завдяки використанню цифрових ресурсів учні мають можливість тренуватися у виконанні завдань із читання, аудіювання, письма та говоріння в реальному часі, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок від програм.

Use Quizlet to create a set of flashcards with 20 new words on the topic "Environmental Problems". Learn the words using the "Match" game, then take the test on the same platform.

Таке завдання дає змогу учням інтерактивно взаємодіяти з лексичним матеріалом, що робить процес навчання більш цікавим і ефективним [3].

Ефективність самостійної роботи залежить від правильно підібраних методів оцінювання та контролю виконання завдань. Важливо використовувати інструменти, завдяки яким можна отримувати об'єктивні дані про рівень засвоєння матеріалу кожним учнем.

Наприклад, для контролю письмових робіт можна використовувати системи автоматизованої перевірки, зокрема *Grammarly*. Вони не лише допомагають учням виявляти граматичні помилки, але й дають рекомендації щодо покращення стилю і структури письмових текстів [2]. Для перевірки розуміння прослуханого матеріалу можуть використовуватися тести на аудіювання на платформах *BBC Learning English* або *British Council*, які надають миттєві результати учням.

Одним із ключових аспектів організації самостійної роботи є врахування індивідуальних особливостей кожного учня. Дифе-

ренціація навчальних завдань за рівнем підготовки й потребами учнів дає змогу досягти максимальних результатів у процесі вивчення англійської мови. Учні з різними рівнями володіння мовою потребують різних підходів до організації самостійної роботи. Для сильніших учнів можна використовувати завдання підвищеної складності, що стимулюють розвиток критичного мислення й уміння аналізувати матеріал. Для слабших учнів важливо надавати завдання, які дають змогу поступово закріплювати базові знання, розвивати впевненість у власних силах. Такі завдання можуть містити прості тести, вправи на повторення граматичних структур, лексичні тренування з використанням інтерактивних платформ [10]. Такий підхід дає змогу враховувати індивідуальні можливості кожного учня й надавати завдання, які відповідають їхньому рівню володіння англійською мовою, що підвищує ефективність самостійної роботи.

Зазначимо, що в процесі вивчення англійської мови мовленнєві компетенції, як-от читання, аудіювання, говоріння та письмо, є ключовими для формування загальної комунікативної компетентності. Самостійна робота старшокласників у цьому контексті відіграє вагомий роль, оскільки дає їм можливість опрацьовувати матеріал у власному темпі, повторювати складні моменти та працювати над завданнями, що сприяють розвитку мовленнєвих навичок. Для кожної з компетенцій можна застосовувати різні типи завдань, що адаптуються відповідно до рівня знань учнів та їхніх індивідуальних потреб.

Самостійна робота для розвитку навичок читання може містити такі завдання, як читання статей, літературних уривків, новинних репортажів або науково-популярних текстів англійською мовою. Ці завдання допомагають учням розширювати словниковий запас, покращувати розуміння контексту та тренувати здатність аналізувати текстову інформацію. Наприклад, завдання може полягати у прочитанні статті про екологічні проблеми і створенні плану її короткого переказу англійською мовою. Такі завдання дають змогу учням самостійно оцінювати рівень розуміння тексту, зосереджуючись на ключових аспектах. Розглянемо приклад.

Task

Read an interview with an ecologist on the topic of biodiversity preservation.

1. Prepare a list of the main points of the interview (list these in English).

2. Write a response to one of the interview questions as if you were the expert being interviewed.

3. Create a short social media post in English sharing the most interesting information from the interview, encouraging your peers to discuss the topic.

Для більш підготовлених учнів доцільним буде використання завдань на аналіз літературних творів, де учень має визначити основні ідеї тексту, стиль автора, а також порівняти культурні й соціальні аспекти, відображені у творі. Самостійна робота в цьому випадку дає можливість глибше зануритися в контекст та розвинути критичне мислення, що є важливим для вдосконалення мовленнєвої компетенції у читанні.

Understanding Main Ideas and Author's Style

Read an excerpt from a classic or contemporary novel (e.g., a passage from "To Kill a Mockingbird" by Harper Lee or "1984" by George Orwell).

1. Identify the main ideas of the excerpt. Write a short paragraph summarizing the central themes the author is exploring.

2. Analyze the author's style. Describe the tone, use of imagery, and any notable literary techniques (such as symbolism or irony) used in the passage.

3. Reflect on the author's purpose. What do you think the author wanted readers to take away from this passage? Write a brief response (50–100 words).

Для розвитку навичок аудіювання самостійна робота може передбачати прослуховування подкастів, аудіокниг, новин, пісень або перегляд відео з субтитрами і без них. Аудіювання є однією з найскладніших мовленнєвих компетенцій, тому самостійні завдання повинні бути чітко структуровані та підібрані відповідно до рівня володіння мовою.

Варто запропонувати старшокласникам завдання, яке передбачає прослуховування новинного репортажу, після чого вони повинні відповісти на серію запитань або скласти

короткий конспект почутого матеріалу. Такий підхід допомагає розвивати не лише навички аудіювання, але й вміння структурувати та передавати почуту інформацію. Для більш просунутих учнів можна використовувати подкасти на різні теми, що містять складніші мовленнєві конструкції та спеціалізовану лексику, що сприяє розвитку глибшого розуміння мови. Розглянемо приклад такого завдання.

Video with and without Subtitles

Choose a short video on a topic of interest (e.g., a TED Talk or a documentary segment).

1. Watch the video without subtitles first and take notes on what you understand.

2. Watch the video again with subtitles to clarify any details you missed.

3. Write a summary of the video in English, focusing on the main message and any new information you learned.

4. Identify five new words or expressions from the video, explain their meanings, and use them in sentences.

Розвиток навичок говоріння потребує постійної практики, і самостійна робота може передбачати різноманітні завдання, спрямовані на вдосконалення цієї компетенції. Одним із завдань може бути запис власних монологів або діалогів на визначені теми. Наприклад, студенти можуть записати коротку промову англійською мовою на тему «Мій улюблений фільм» або підготувати презентацію про цікаві факти з історії англomовних країн. Це надає можливість розвивати навички структурованого мовлення, підбір лексики та контроль граматичних помилок. Іншим прикладом самостійної роботи може бути участь у онлайн-дискусіях чи мовленнєвих клубах, де студенти взаємодіють із носіями мови або іншими студентами, що сприяє розвитку комунікативних навичок і вміння швидко реагувати на запитання або репліки співрозмовника.

Monologue Recording

Topic: "My Favorite Movie"

1. Prepare a 2-minute monologue about your favorite movie. Include:

– A brief summary of the plot.

– Reasons why you enjoy it.

– Any memorable scenes or quotes.

2. Record yourself speaking and listen to the recording. Take note of any areas where you

could improve your pronunciation, vocabulary, or fluency.

3. *Write a few sentences about what went well and what you could work on for next time.*

Самостійна робота для розвитку письмових навичок передбачає різні завдання, починаючи від написання есе на різні теми до ведення особистих блогів англійською мовою. Письмові завдання є одним із найважливіших елементів у підготовці до тестів, де потрібно продемонструвати чітку структуру тексту, логічність викладу та правильність використання граматичних конструкцій.

Наприклад, учні можуть написати есе на тему «Переваги та недоліки дистанційного навчання» або «Як змінилася освіта в умовах пандемії», що дає їм змогу не лише тренувати навички письма, але й критично осмислювати сучасні події. Самостійна робота в письмі допомагає їм розвивати вміння структурувати свої думки, використовувати відповідну лексику та граматику.

Розглянемо приклад.

Opinion Essay

Topic: "The Pros and Cons of Distance Learning"

1. *Write a 250–300 word essay discussing the advantages and disadvantages of distance learning.*

2. *Structure your essay with an introduction, body paragraphs for pros and cons, and a conclusion.*

3. *Use linking words like "on the one hand",*

"on the other hand", "in addition", and "however" to improve the flow of ideas.

4. *Review your essay for grammatical accuracy and clarity. Focus on presenting a balanced viewpoint.*

Для ефективного розвитку мовленнєвих компетенцій важливо враховувати рівень володіння мовою та індивідуальні особливості учнів. Завдання повинні бути адаптовані до рівня знань учнів: для початківців важливо використовувати більш прості завдання, що не переважують лексичний і граматичний запас, тоді як для сильніших студентів можна застосовувати складніші завдання, що потребують глибшого аналізу та вищого рівня мовленнєвої активності. Зокрема, важливо, щоб завдання відповідали цілям навчання і сприяли комплексному розвитку мовленнєвих компетенцій.

Висновки. Таким чином, організація самостійної роботи на уроках англійської мови потребує врахування багатьох факторів, включно з типами завдань, використанням цифрових ресурсів, методами контролю та індивідуальними потребами учнів. Це дає змогу створити ефективну систему навчання, яка сприяє розвитку всіх мовленнєвих компетенцій і формує навички самостійного навчання. Самостійна робота є також важливим компонентом розвитку мовленнєвих компетенцій учнів, оскільки вона надає можливість опрацьовувати матеріал у власному темпі, адаптувати завдання до індивідуальних потреб і забезпечує гнучкість у навчанні.

Список використаних джерел

1. Бігич О. Б., Бориско, Н. Ф. Методика навчання іноземних мов і культур : навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2014. 590 с.
2. Вербицька М. М. Форми організації самостійної роботи учнів на уроках англійської мови. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2013. Т. 12, № 1. С. 135–139.
3. Вовк Н. А. Сутність поняття «самостійна робота» та вимоги до її організації. *Мови та літератури у полікультурному суспільстві*. 2017. С. 108–110.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
5. Гуріна А. П. Умови організації самостійної роботи учнів на уроках англійської мови в умовах НУШ. *Відкрита наука України: візійний дискурс в умовах воєнного стану*. 2023. С. 315.
6. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1036 с.
7. Калініна Л. В. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з оволодіння культурою країни, мова якої вивчається. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. 2018. С. 37–40.
8. Ключко Л., Рудіна М. Самостійна робота студентів у системі дистанційної освіти за воєнного стану в країні. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. Л. Г. Буданової, Г. Г. Єнчевої*. Київ, 2023. С. 169–174.

9. Матюха Г. В., Опара Н. С. Організація самостійної роботи з англійської мови на старшому етапі навчання. *Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному поліетнічному суспільстві* : on-line збірник матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 вересня 2016 року. Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. С. 78–81.
10. Полянничко З. О. Використання проєктної методики в позакласній самостійній роботі учнів старших класів під час вивчення англійської мови. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2011. № 43. С. 104–108.
11. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчально-методичний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2013. 360 с.

References

1. Bihych, O.B., Borysko, N.F. (2014). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: navchalnyi posibnyk* [Methodology of teaching foreign languages and cultures]. Kyiv: Lenvit, 590 [in Ukrainian].
2. Verbytska, M.M. (2017). *Formy orhanizatsii samostiinoi roboty uchniv na urokakh anhliiskoi movy* [Forms of organizing independent work of students in English lessons]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filolohichni nauky*. 12, 1, 135–139 [in Ukrainian].
3. Vovk, N.A. (2017). *Sutnist poniattia "samostiina robota" ta vymohy do yii orhanizatsii* [The essence of the concept of "independent work" and requirements for its organization]. *Movy ta literatury u polikulturnomu suspilstvi*, 108–110 [in Ukrainian].
4. Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid, 376 [in Ukrainian].
5. Hurina, A.P. (2023). *Umovy orhanizatsii samostiinoi roboty uchniv na urokakh anhliiskoi movy v umovakh NUSh* [Conditions for organizing independent work of students in English lessons in the conditions of the National Ukrainian School]. *Vidkryta nauka Ukrainy: viziyni dyskurs v umovakh voiennoho stanu*. 315–316 [in Ukrainian].
6. *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of Education] (2008). Akad. ped. nauk Ukrainy. Kyiv: Yurinkom Inter, 1036 [in Ukrainian].
7. Kalinina, L.V. (2018). *Orhanizatsiia samostiinoi roboty maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy z ovolodinnia kulturoiu krainy, mova yakoi vyvchaietsia* [Organization of independent work of future English teachers on mastering the culture of the country whose language is being studied]. *Pedahohika i psykhohihiia: aktualni problemy doslidzhen na suchasnomu etapi: Materialy mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii*, 37–40 [in Ukrainian].
8. Klochko, L., Rudina, M. (2023). *Samostiina robota studentiv u systemi dystantsiinoi osvity za voiennoho stanu v kraini* [Independent work of students in the system of distance education during martial law in the country]. *Fakhovi ta khudozhnii pereklad: teoriia, metodohiia, praktyka: zbirnyk naukovykh prats*. Za zah. red. L.H. Budanovoi, H.H. Yenchvoi. Kyiv, 169–174 [in Ukrainian].
9. Matiukha, H.V., Opara, N.S. (2016). *Orhanizatsiia samostiinoi roboty z anhliiskoi movy na starshomu etapi navchannia* [Organization of independent work in English at the senior stage of study]. *Aktualni problemy funktsionuvannia movy i literatury v suchasnomu polietnichnomu suspilstvi*: on-line zbirnyk materialiv III Mizhnar. nauk.-prakt. конф., 23–24 veresnia 2016 roku. Melitopol: Vyd-vo MDPU im. B. Khmelnytskoho, 78–81 [in Ukrainian].
10. Polianycho, Z.O. (2011). *Vykorystannia proektnoi metodyky v pozaklasnii samostiinii roboti uchniv starshykh klasiv pid chas vyvchennia anhliiskoi movy* [Using project methods in extracurricular independent work of senior students during English language learning]. *Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia*, 43, 104–108 [in Ukrainian].
11. Redko, V.H. (2013). *Linhvodydaktychni zasady navchannia inozemnoi movy uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [Linguistic didactic principles of teaching a foreign language to senior students of secondary educational institutions: a teaching and methodological manual]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv: Pedahohichna dumka, 360 [in Ukrainian].